

Dev Kaplumbağalar Geri Dönüyor

Soyları tükenmek üzereyken koruma altına alınıp yurtlarının dışında üretilen dev kaplumbağalardan birincisi de bu Mart sonunda Galapagos adalarına geri götürülerek doğaya bırakıldı.

Pasifikteki ünlü takımadada yer alan Espanola adasında yaşayan dev kaplumbağaların *Geochelone elephantopus hoodensis* sayısı, yüzyıllar boyunca insanların ve onlar tarafından adaya sokulmuş başka hayvan türlerinin uyguladığı katliam nedeniyle 1963 yılında yalnızca 14'e inmiş ve hayvanlar üreme içgüdülerini yitirmişlerdi. Aynı yıl başlatılan bir koruma programı çerçevesinde ada da bulunabilen kaplumbağalar toplanmış ve başka bir adada kurulan üretme çiftliğinde çoğaltılarak yeniden doğal ortamlarına geri döndürülmeye başlanmıştı.

Galapagos adalarının önemi, karadan çok uzaklarda olduklarından uzun süre üzerlerinde yaşayan canlı türlerinin, binyıllar boyunca değişen çevre koşullarına uymak için uğradıkları değişimlerin izlenmesine olanak sağlayan bir doğal laboratuvar olarak kalmaları. Charles Darwin, Beagle araştırma gemisiyle çıktığı yolculukta

bu adalara uğramış ve evrim kuramıyla ilgili öngörülerini burada yaptığı gözlemlere dayandırmıştı.

Dev kaplumbağaların yeniden üretilmesi programını, gene Galapagos'lardaki Santa Cruz adasında bulunan Charles Darwin Araştırma Enstitüsü yürütüyor. Enstitünün gündeminde, adadaki öteki kaplumbağa türleri için de yeni bir koruma programı başlatmaya hazırlanıyor.

Nature, 30 Mart 2000

Kötü Kader mi, Tarihi Yanılgı mı?

Antik Orta Doğu'da yapılıp yapıp yeniden yok olan tarihi Megiddo kentinin kötü kaderi, zalim düşmanları çeken zenginliği yerine, kenti ilk kuranların farkında bile olmadıkları bir yanlıştan kaynaklanıyor olabilir. Stanford Üniversitesi yerbilimcilerinden Amos Nur'a göre, Mısır'ı, Mezopotamya'ya bağlayan yol üzerindeki stratejik kalekent, "Orta Doğu'nun San Andreas Fayı" üzerinde kurulu. Kent, 2000 yıl içinde 30 kez yıkılıp, yeniden kurulmuş. Araştırmacılara göre bu döngü, bronz çağı uygarlığının çökmesine yol açmış olabilir. Nur, "istilacıların kente bir miktar zarar verdiklerinden kuşku yok, ama asıl yıkım depremlerden kaynaklanmış olmalı" diyor. "Aksi halde istilacılar neden kentin duvarlarını, ahırlarını, kapılarını yerle bir edip sonra hemen bunları yeniden inşa etmeye koyulsunlar?"

Kentte yıkımın ölçüsü öyle boyutlara varmış ki, bugün İncil'de geçen adı "Armageddon" Batı'da hâlâ kıyamet anlamına gelen bir deyim olarak kullanılıyor.

New Scientist, 22 Nisan 2000

Dinozorlara Karşı Petrol

Günümüzden yaklaşık 65 milyon yıl önce, dinozorları yeryüzünden silen olay Meksikalılar'a yaramış gibi görünüyor. Meksika Körfezi'nde, Yukatan'a düşen bir göktaşı, dünya ikliminde önemli değişimlere yol açmış, bu dev sürüngenleri ortadan kaldırmıştı. Ancak, Meksika'nın petrol gelirinde bu göktaşının önemli payı olduğu ortaya çıktı.

Günde 1,2 milyon varil petrolün çıkarıldığı Cantarell bölgesi, Meksikanın en önemli petrol kaynağı. Buradaki petrolün kaynağı yaklaşık 150 milyon yıl öncesinin organik çökeltilerine dayanıyor. Göktaşı, Canterall'ın yaklaşık 350 km uzaklığında-

ki sığ sulara düştüğünde, çok büyük tsunamilere yol açarak, bu çökeltilerin üzerinin yaklaşık 300 metre kalınlıkta kireçtaşıyla örtülmesine yol

açmış. Daha sonra, göktaşının çarpmanın etkisiyle fıskırttığı madde bunun üzerine çökmüş.

O zamandan bugüne kadar geçen sürede, birtakım kimyasal tepkimelere, kireçtaşı, magnezyumca zengin, daha gözenekli bir yapıya sahip olan dolomite dönüşmüş. Yeraltındaki basınç ve sıcaklık yardımıyla, burada bulunan organik madde, yaklaşık 15 milyon yıl önce petrol yataklarını oluşturmuş. Çarpışmanın yardımıyla oluşan petrol yatakları, ülkenin petrol üretiminin yaklaşık üçte birini oluşturuyor. Ayrıca, bu bölgede, çok daha fazla petrol bulunduğu sanılıyor.

New Scientist, 15 Nisan 2000